

ספיקים על עכבר ואיש

(ראה שטר)

אין אנשים משועממים יותר מהמבקרים הקולנועיים היושבים בהלווי. הם מתרגלים במהירות מפתיעה לכל להטוטי עסקי הבידור, מציצים לכל אחוריקלעים, אינם נוחים להתפעל משום דבר בעולם. אולם, אפילו לגבי תריסר המבקרים הפהקנים הללו היה הסרט שראו הח דש חוייה מסעירה. לא היה שום דבר מיוחד בעלילתו: הוא נמשך 15 דקות בלבד, הראה רק מראות נוף וכמה חיות שוטטו בתוכם ללא מטרה מיוחדת. החוייה נבעה מאורח-הצגתו: לאחר שנכנסו המבקרים לאולם, נסגרה הדלת, התמונה עם קיר האולם העגול למסך-ענק אחד שנתכסה תמ-נת'קולנוע המקיפה את היצוגה מכל עבריו. הסינמסקופ, התלממדם, הסינרממה — כל אלה נראו כמשחק ילדים עלוב לעומת מסך-ההיקף החדש ש-11 מכו-נות הקרנה ורקו עליו ממרכז התיקרה בארוח מתואם את התמונה הכוללת. הודה אחד המבקרים: „הרגשתי כאילו אני טס בצלחת מעופפת.“

הקולנוע בעל המסך ההיקפי היה רק אחד הפלאים הממלאים מפה לפה גן-שע-שועים חדש בקנה-מידה בלתי-ידוע עד כה, שנפתח החודש לקהל המבקרים בעיירה אנהיים שבקאליפורניה. הגן נקרא „על-שם יוצרו, בשם דיסניילאנד, אולם מיד לאחר פתיחתו זכה בפי העיתונות לכינוי שהועתק בשינוי קל מן הברית החדשה: „ממלכת הדמיון עלי אדמות.“

תנון פלאסטי וטיפה לירה. הגן החדש, בו ביקרו כבר יותר ממליון צופים בשבוע ת הראשונים, מחולק לארבעה מדרי-ים עיקריים:

- ארץ-הדמיון — בה מסיירים הצופים בשבילי דמיונו של דיסני עצמו. הם יכו-לים לעקוב אחר דרכה של עליסה בארץ-הפלאות, לעבור בחור המנעול שלה ולהגיע למסכת-התה של הכובען המשוגע, להת-קדם משם לארץ-אי-כוחוה של פיטר פאן, בה הם נתקלים באניות שודדי הים, מחנה האינדיאנים, וטלע הנולגות, לבקר אחרי-כך במכר-הזהובלומים של שבעת הגמדים ועשרות מתקנים אחרים.
- ארץ-ההרפתקה — מוזיאון-ללא-כתלים של פלאי הטבע, בו שטים המבקרים בסירות על פני נהר במרכזו של גיונגל, בו חיים באורח חופשי קופים, צבאים, פילים ועשרות חיות אחרות. בעליחי מסוכנים יותר, כמו סוסיארי וותנינים, הוחלפו במידגמים פלאס-טיים מדויקים, המתנעעים ופוערים את פיהם. כן רוכבים המבקרים על חמורים ועורכים ביקור בכפר טאהיטי אמיתי המיושב לילדים טאהיטיים שהובאו במיוחד ומקבלים משכורת רק כדי לחיות במקום.
- ארץ-הגבוה — קטע זה הוקדש במי-יחד לפרקים של ראשית ההיסטוריה של האדם הלבן באמריקה, כשבמרכזו עומת דמותו של דיווי קרוקט, הגיבור המצליח של אחד הסרטים האחרונים ביותר מתוצרת דיסני. כאן צפוי למבקרים מסע בעגלת-שחורים מכוסת-כילה, תוך גיהול מלחמת-עזות עם היצירה-הרעל האינדיאניים.

• ארץ-החמר — הוקדשה למדע-דמיוני, מאפשרת לצופים להציץ אל תוך כוריאטומי-כביכול או לעלות לסילונית הנוכעת לירח.

העכבר שהפחיד את הכנות. זהו הצעצוע הגדול ביותר בעולם של הילד הגי-דול ביותר בעולם, כך כינה את הגן אחד מידידיו הקרובים של היוצר. כי חלש דיס-ני, האיש שיצר במשך 26 השנים האחרונות 678 סרטים קצרים ארוכים, שעיטונו הכי-פורים המצויירים שלו נמכרים ב-30 מיליון דולרים, 26 מדינות עד כה חודש, ספרי-הילדים שלו נמכרו עד כה 110 מיליון ספסי, שתקלטי השירים מרטינו נמכרים כרבות, ישנים וחדשים כאחד, ושיצר את אחת מתוכניות הטלוויזיה האהובות ביותר על הקהל האמריקאי — עשה את כל זאת דווקא בזכות העובדה שמעולם לא חל להיות ילד החולם חלומות-בהקיץ, ולאחר מכן, שלא כרגיל, מגשים אותם.

חלטר אליאס דיסני, בן רביעי למשפחה בת חמישה צאצאים, נולד בשנת 1901 בריבון של המאה העשרים וגילו כגילה 55. תבוי-לכיתה בבית-הספר זוכרים אותו כתלמיד

מפיק דיסני

לינו גדול, צעצוע גדול

למדרגה של עיטור-לוחאי לצוירים ילדותיים, בעד שאחרים היללו בכל פה את הרעיון של „הבאת התרבות להמונים“ מכל מקום, ההמונים עצמם לא זרמו לפאנאסטיה.

הקשיים התרבו כאשר, עם סיום הפקת פינוקי, פרצה מלחמת העולם, ובפני דיסני נסגרו השוקים הבינלאומיים הגדולים מהם הפיק את מחצית הכנסותיו. גורל דומה אונה גם לבמבי, שמכל הבחינות האחרות נחל הצלחה רבת. הייצור נפסק כליל כאשר פרצה בסטודיו שביתה, בתביעה להעלאת השכר. היה חשש שמפעלו של וולט דיסני ייסגר סופית, אלמלי נזכרה ממשלת ארצות-הברית ברגע זה כי היא זקוקה לסרטי-הדרכה מלחמתיים וכי אין אמצעי הדרכה טוב יותר מהסרט המצוייר. בשנים הבאות הפיק אותם דיסני למאות.

ההתאוששות בתום מלחמת העולם היתה איטית גם היא. הבו לנו מוסיקה, שירת הדרום ועט לשיר עוררו הד בינוני בלבד. ההצלחה חזרה והאירה פנים, רק כאשר חזר דיסני לסיפורי הילדים ממש — סינ-דולה, עליסה בארץ הפלאות ועל כולם: פיטר פאן, הילד המעופף, בעל העיניים הד-פראיות וחבוש המצנפת, הנלחם בגבורה במפקד שודדי-הים בארץ-אי-כוחוה ממשיך לרתק שבוע אחר שבוע את ילדי תל-אביב.

טביעה מתחת למים. את הסרטים המצולמים הגרילים החל דיסני להפיק כמש-קל תקציבי נגדי ליוקר הייצור של הסרטים המצויירים, אולם לא בלי מאמץ יוצר אישי, דרכו. הנושאים נבחרו לפי אותו קו שהד-ריך את בחירת נושאי הסרטים המצויירים: סיפורים המתאימים לילדים, מושכים גם מבוגרים, בעלי ערך יותר-מאקטואלי, המ-אפשר לחזור ולהציגם גם כעבור שנים. כך נוצרו אי המסמון, רובין הוד, החרב והשושנה, והאחרון שבהם — הוא גם הטוב ביותר — 80 אלף מיל מתחת למים, שב-עקבותיו טבעו הוליווד כולה בצילומים תמימיים. כהתחלה לקו חדש יש לראות את דיווי קרוקט, מלך הגבול הפראי, המבוסס על חצייהיסטוריה חצי-פולקלור, זכה להצלחה כה מפתיעה עד כי דיסני הודיע על כונתו להסרטי פרשיות רבות אחרות של ההיס-טוריה האמריקאית.

פרשה לעצמה מהוה הסרט, אחד משתי הפעולה המתרחבים והמצליחים של דיסני. על תחילתם מספר מסרטי-בע-ראשי בסטודיו דיסני, אל מילוט:

„הייתי בעל צלמניה באלסקה. יום אחד נכנס לתנות וולט דיסני ואמר: איך היה מוצא חן בעיניך צלם כל סרט עבורי? שאלתי: איזה סרט? והוא ענה: אינני יודע. תמונות. מכרות, דיג, סלילת כביר שים. אני חושב שאעשה מה איהו סרט תעודתי, או משהו כזה.“

עוד כדברים! לא ידעתי למה הוא בדיוק מחכוני, אך יצאתי החוצה והתחלתי לצלם. שלחתי לו את הגליל וקיבלתי מברק:

מיקי-מאוס לכינוי כולל לסרטים המצויירים. הסרט הראשון של מיקי, שהיה גם הסרט המצוייר הראשון המלווה בפסקול של מו-סיקה ודיבור, נחל הצלחה כה עצומה, עד כי דיסני החל להפיק מיקי-מאוס אחר לחודש, הגדיל את צוות עובדיו מחודש לחודש עד שהגיע כיום לצוות של 1000 עובדים כמעט, המכונים בהוליווד „המטר-רפים של דיסני.“

העכבר לבושה-המכנסיים המכופתרים, בעל האוזניים המעוגלות, הידיים התכופות כפ-פות והנעלים הגדולות מכפי מידתו, היה לחביב העולם כולו למן הרגע הראשון. באנציקלופדיה בריטאניקה הוקדש לו ערך מיוחד, ושיאה המנוח של ארצות-הברית, פראנקלין דילאנו רוזוולט, לא החמיץ אף אחד מרטינו, מוסולני העריך אותו, היטלר שטם אותו, הסובייטים קראו לו „סמל מעמד הפועלים“ ואברהם שלונסקי בחר בו כדי מות המרכיז של ספר-ילדים המתאר את בניין הארץ והבאת עליהם. הוא זכה גם להיכנס להיסטוריה: ב-6 ביוני 1944, יום פלישת בנות-הברית לצרפת ופתיחת החזית השנייה, נקרא המבצע כולו בשם מבצע מיקי-מאוס.

מזכורות אסורות בהחלט. דיסני שילם לעכבר הגואל באהבת-אמת: ברוב סרטיו הקלטי דיסני מפי עצמו את קול דיבורו הציציני של העכבר, ועובדי ביתו יודעים כי אסור באיסור חמור להעמיד בתוכו או סביבו מלכודות עכברים. „כמה מן האנשים המקסימים ביותר שפגשתי,“ אמר פעם דיסני, „היו עכברים!“

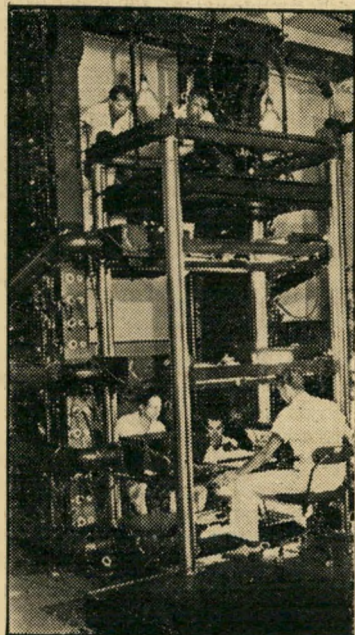
אולם העכבר — יחד עם חבריו שנוצרו לאחר זמן קצר: פלוטו הכלב, דונאלד הברחו ואחרים — החל לשקוע גם הוא. המצאות הייצור היו גבוהות ביותר, כפליים מחזיר הייצור של סרטים מצולמים, והי-מציגים לא נטו לשלם סכומים גבוהים עבור הפרפראות שקדמו לסרט הארוך העיקרי. דיסני החליט לעשות צעד נועז, לעבור לסרטים מצויירים בעלי-אוד-מלא, יצר לפני 18 שנה את שלגיה ושבעת הגמדים, זכה לגדולה בהצלחתו עד כה. שלגיה, שייצורה עלה 1.5 מיליון דולאר, לא זאת בלבד שהכי-גיסה לדיסני עד כה 14 מיליון, אלא שקי-תה גם את ליבם של כל נותניהטון בחיים הרומניים של אמריקה. הללו הזורנו להעניק לוולט דיסני שני תוארים של דוקטור-כבוד, כינו אותו בשם „משורר ההומאניות האמרי-קאית החדשה.“

דחבוש המצנפת, עיניים פראיות. אולי כינוי זה הוא שפיתה את דיסני לני-סוי נועז עוד יותר, כשהחליט מיד לאחר שלגיה על יצירת פונטאסיה, בשיתוף עם המנצח ליאופולד סטוקובסקי ופרשך-המוסיקה דימס טיילור. על דרכו האמנותי של פאנ-טאסיה מחולקות הנדעות. היו בין המבקרים כאלה שראו בפאנאסיה חילול המוסיקה המקודשת של באך ובטהובן, הורדת ערכה

מבצע מיקי-מאוס

לגורל לא טוב מזה זכה בית-המלאכה שפתח ב-1925 בה-ליבור. הוא ייצר 76 סרטים קצרים, שלא הביאו את ההכנסה המקוה. ברגע נואש זה נזכר דיסני בידיד-נעורים: עכבר שנהג לטייל בחופשיות על שולחן עבודתו, קיבל מידו מזון, זכה לשם חיבה: מורטימר. אשתו של דיסני, ליליאן, הציעה לשנות את השם למיקי, יצרה בכך את הכינוי של אחד היצורים האהובים ביותר על המין האנושי. מאז ועד היום נתן מיקי את שמו ל-5000 מוצרים תעשייתיים שונים שיוצרו ב-740 מפעלי-תעשייה. שעוני מיקי-מאוס בלבד נמכרו עד כה ליותר מ-8 מיליון צרכנים. בפי רבבות צופי קולנוע הפך השם

הסרט הנוע

ציזום זה חישף את אחד מסודות הייצור של הסרטים המצויירים. זוהי מצלמת הענק ההופכת את הציורים הנפרדים לסרט אחד. מצויות בה כמה מדרגות. בתחתו-נה שבהן מנחים את הרקע המצו-ייר, שאינו משתנה כמשך זמן-מה, אך יכוז להתקרב ולהתרחק לפי הצורך. מעניו מנחים על דוח זכו-כית את הדמויות המשניות של התמונה, הממטטות להתנועע. רק בקומה העליונה מנחים בזה אחר זה את ציורי הדמות המרכזית, ו-בין ציזום לציזום מחליפים את כולה, או לפחות את אבריה הנ-עים. עבודת הציזום היא איטית ומדויקת מאד, עונה כפליים מצי-לום הסרטים הרגילים הבזבזים ביותר, בהם זוכים בזמני-הקוד-נוע השונים במשורות ענקיות.